

ΔΗΜΟΚΡΕΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
σε συνεργασία με το
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ Ν. ΑΧΑΪΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΛΗΛΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ
ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
OPINIONS OF TEACHERS OF THE PROVINCE OF ACHAIA ON THE INSTITUTION OF
PARALLEL SUPPORT IN PRIMARY EDUCATION

της

Δουκλιά Ειρήνης Α.Μ : 595

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ-Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια : ΔΡ. ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ, ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΔΑ
ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ Ι.Π.Τ-Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ"

2^ο Μέλος: ΔΡ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΝΤΑΣ, ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ Ι.Π.Τ –
Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. " ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ "

3^ο Μέλος: ΔΡ. ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΟΥΠΟΣ, ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ Ι.Π.Τ – Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.
"ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ"

Αθήνα/Κομοτηνή, 2024

Περίληψη

Στην παρούσα έρευνα διερευνώνται οι απόψεις διευθυντών και εκπαιδευτικών σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Αχαΐας. Επιπλέον, μελετάται το κατά πόσο το εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτώμενων επηρεάζουν τις απόψεις τους αναφορικά με τους παράγοντες που δυσχεραίνουν το έργο της παράλληλης στήριξης. Ακόμη, η έρευνα μελετά το κατά πόσο ο ρόλος των ερωτώμενων στο Δημοτικό σχολείο επηρεάζει τις απόψεις τους αναφορικά με τον ρόλο των εκπαιδευτικών γενικής αγωγής και παράλληλης στήριξης. Το δείγμα της έρευνας απαρτίζεται από ένα σύνολο 63 εκπαιδευτικών συνολικά. Για την επίτευξη των σκοπών της έρευνας, χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο 3 ενοτήτων. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν την σημασία του θεσμού της παράλληλης στήριξης και επισημαίνουν τα εμπόδια και τα προβλήματα που υπάρχουν αλλά παράλληλα υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις ανάμεσα σε αυτούς της γενικής και της ειδικής αγωγής αναφορικά με τον ρόλο που πρέπει να έχει ο καθένας. Αυτό αναδεικνύει την ανάγκη περαιτέρω επιμόρφωσης τους για το πως θα μπορεί να προωθηθεί περισσότερο η συνεργασία τους καθιστώντας τον θεσμό της παράλληλης στήριξης πιο πετυχημένο. Προτείνεται η περαιτέρω διερεύνηση του θέματος για την ενίσχυση των δεδομένων.

Λέξεις -κλειδιά: παράλληλη στήριξη, εκπαιδευτικοί, γενική αγωγή, ειδική αγωγή.

Βιβλιογραφία

- Ainscow, M., Booth, T., & Dyson, A. (2006). Inclusion and the standards agenda: negotiating policy pressures in England. *International journal of inclusive education*, 10(4-5), 295-308.
- Ainscow, M., Dyson, A., & Weiner, S. (2013). *From exclusion to inclusion: Ways of responding in schools to students with special educational needs*. CfBT Education Trust.
- Ainscow, M., Slee, R., & Best, M. (2019). The Salamanca statement: 25 years on. *International Journal of inclusive education*, 23(7-8), 671-676.
- Anastasiou, D., & Polychronopoulou, S. (2009). Identification and overidentification of specific learning disabilities (dyslexia) in Greece. *Learning Disability Quarterly*, 32(2), 55-69.
- Anastasiou, D., Kauffman, J. M., & Di Nuovo, S. (2015). Inclusive education in Italy: description and reflections on full inclusion. *European Journal of Special Needs Education*, 30(4), 429-443.
- Arduin, S. (2015). A review of the values that underpin the structure of an education system and its approach to disability and inclusion. *Oxford Review of Education*, 41(1), 105-121.
- Bates, H., McCafferty, A., Quayle, E., & McKenzie, K. (2015). Typically-developing students' views and experiences of inclusive education. *Disability and rehabilitation*, 37(21), 1929-1939.
- Cook, L., & Friend, M. (1995). Co-teaching: Guidelines for creating effective practices. *Focus on exceptional children*, 28(3), 1-16.
- Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2020). Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied developmental science*, 24(2), 97-140.
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education (2014). *Five Key Messages for Inclusive Education. Putting theory into practice*. Odense: European Agency for Special Needs and Inclusive Education.

- European Agency for Special Needs and Inclusive Education (2014). *Vocational education and training-summary of country information*. Odense: European Agency for Special Needs and Inclusive Education.
- Ferguson, D. L. (2008). International trends in inclusive education: The continuing challenge to teach each one and everyone. *European Journal of special needs education, 23*(2), 109-120.
- Florian, L. (2014). What counts as evidence of inclusive education?. *European journal of special needs education, 29*(3), 286-294.
- Forlin, C. (2013). Changing paradigms and future directions for implementing inclusive education in developing countries. *Asian Journal of Inclusive Education, 1*(2), 19-31.
- Friend, M., Cook, L., Hurley-Chamberlain, D., & Shamberger, C. (2010). Co-teaching: An illustration of the complexity of collaboration in special education. *Journal of educational and psychological consultation, 20*(1), 9-27.
- Göransson, K., & Nilholm, C. (2014). Conceptual diversities and empirical shortcomings—a critical analysis of research on inclusive education. *European journal of special needs education, 29*(3), 265-280.
- Graham, L. J., & Jahnukainen, M. (2011). Wherefore art thou, inclusion? Analysing the development of inclusive education in New South Wales, Alberta and Finland. *Journal of education policy, 26*(2), 263-288.
- Hardy, I., & Woodcock, S. (2015). Inclusive education policies: Discourses of difference, diversity and deficit. *International Journal of Inclusive Education, 19*(2), 141-164.
- Haug, P. (2014). The practices of dealing with children with special needs in school: a Norwegian perspective. *Emotional and behavioural difficulties, 19*(3), 296-310.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2011). *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευση τους: Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης*. Αθήνα: Πεδίο.

- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2012). Πολιτική της ένταξης και σύγχρονες ενταξιακές κατευθύνσεις. Στο Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμ.). *Σύγχρονες ενταξιακές προσεγγίσεις: Θεωρία & πράξη* (σσ. 31-51). Αθήνα: Πεδίο.
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α., Ντεροπούλου-Ντέρου, Ε., & Βλάχου-Μπαλαφούτη, Α., (2012). *Αναπηρία και εκπαιδευτική πολιτική- κριτική προσέγγιση της ειδικής ενταξιακής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Πεδίο.
- Idol, L. (2006). Toward inclusion of special education students in general education: A program evaluation of eight schools. *Remedial and Special education, 27*(2), 77-94.
- Jahnukainen, M. (2015). Inclusion, integration, or what? A comparative study of the school principals' perceptions of inclusive and special education in Finland and in Alberta, Canada. *Disability & Society, 30*(1), 59-72.
- Kilanowski-Press, L., Foote, C. J., & Rinaldo, V. J. (2010). Inclusion classrooms and teachers: A survey of current practices. *International Journal of Special Education, 25*(3), 43-56.
- Loreman, T. (2009). Straight talk about inclusive education. *CASS Connections, 6*(4), 43-47.
- Loreman, T., & Deppeler, J. (2002). Working towards full inclusion in education. *Access: The National Issues Journal for People with a Disability, 3*(6), 5-8.
- Magnússon, G. (2019). An amalgam of ideals—images of inclusion in the Salamanca Statement. *International journal of inclusive education, 23*(7-8), 677-690.
- Μαυροπαλιάς, Τ. (2013). *Αξιολόγηση του προγράμματος της παράλληλης στήριξης*. Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.
- Mertala, P., Moens, E., & Teräs, M. (2022). Highly cited educational technology journal articles: A descriptive and critical analysis. *Learning, Media and Technology, 1*-14.
- Miles, S., & Singal, N. (2010). The education for all and inclusive education debate: Conflict, contradiction or opportunity?. *International journal of inclusive education, 14*(1), 1-15.

- Mintz, J., Hick, P., Solomon, Y., Matziari, A., Ó'Murchú, F., Hall, K., ... & Margariti, D. (2020). The reality of reality shock for inclusion: How does teacher attitude, perceived knowledge and self-efficacy in relation to effective inclusion in the classroom change from the pre-service to novice teacher year?. *Teaching and Teacher Education, 91*, 103042.
- Mitchell, D. (2005). *Contextualizing inclusive education: Evaluating old and new international paradigms*. Routledge.
- Μπουτσούκη, Α. Θ. (2014). *Εμπειρίες και απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν στην παράλληλη στήριξη στο πλαίσιο της συνεκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Munongi, L. (2023). Townships' High School Learners' Views on the Implementation of the Right to Education: A Social Justice Perspective. *Athens Journal of Education, 10*(1), 153-172.
- Murawski, W. W., & Hughes, C. E. (2009). Response to intervention, collaboration, and co-teaching: A logical combination for successful systemic change. *Preventing school failure: alternative education for children and youth, 53*(4), 267-277.
- N. 1143/1981. *Περί Ειδικής Αγωγής, Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαιδύσεως, Απασχολήσεως και Κοινωνικής Μεριμνης των αποκλινόντων εκ του φυσιολογικού ατόμων και άλλων τινών εκπαιδευτικών διατάξεων*. ΦΕΚ Α'80/31.3.1981.
- N. 1566/1985. *Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ Α'167/30.9.1985.
- N. 2817/2000. *Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ Α'78/14.03.2000.
- N. 3699/2008. *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*. ΦΕΚ Α 199/2.10.2008.
- N. 4547/2018. *Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ Α' 102/12.06.2018.

- N. 4823/2021. Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α 136/3.8.2021.
- Ντεροπούλου- Ντέρου, Ε. (2012). Αποτίμηση της πορείας των νομοθετικών αλλαγών τριάντα χρόνια μετά την ψήφιση του πρώτου νόμου για την ειδική αγωγή στην Ελλάδα. Στο Α. Ζώνιου- Σιδέρη, Ε. Ντεροπούλου- Ντέρου & Α. Βλάχου-Μπαλαφούτη (Επιμ.), *Αναπηρία και εκπαιδευτική πολιτική: Κριτική προσέγγιση της ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης* (σσ. 123-151). Αθήνα: Πεδίο.
- Nteropoulou-Nterou, E. & Slee, R. (2019). A critical consideration of the changing conditions of schooling for students with disabilities in Greece and the fragility of international in local contexts. *International Journal of Inclusive Education*, 23(7-8), 891-907.
- Πάγκαλος, Γ. (2022). *Απόψεις εκπαιδευτικών για τον θεσμό της παράλληλης στήριξης*. Αλεξανδρούπολη: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (1995). *Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.
- Rieser, R. (2012). *Implementing inclusive education: a Commonwealth guide to implementing Article 24 of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. Commonwealth Secretariat.
- Rose, R. (2012). Εκπαιδευτική αξιολόγηση των προγραμμάτων ένταξης: Αναζητώντας αποτελεσματικούς τρόπους. Στο Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμ.). *Σύγχρονες ενταξιακές προσεγγίσεις: Θεωρία & πράξη* (σσ. 184-204). Αθήνα: Πεδίο.
- Sancho-Gil, J. M., Rivera-Vargas, P., & Miño-Puigcercós, R. (2020). Moving beyond the predictable failure of Ed-Tech initiatives. *Learning, Media and Technology*, 45(1), 61-75.
- Smyth, F., Shevlin, M., Buchner, T., Biewer, G., Flynn, P., Latimier, C., ... & Ferreira, M. A. (2014). Inclusive education in progress: policy evolution in four European countries. *European Journal of Special Needs Education*, 29(4), 433-445.

- Solis, M., Vaughn, S., Swanson, E., & Mcculley, L. (2012). Collaborative models of instruction: The empirical foundations of inclusion and co-teaching. *Psychology in the Schools, 49*(5), 498-510.
- Σούλης, Σ.Γ. (2002). *Παιδαγωγική της ένταξης: Από το «Σχολείο του Διαχωρισμού» σε ένα «Σχολείο για Όλους»*. Τόμος Α'. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Σούλης, Σ. Γ. (2008). *Ένα σχολείο για όλους. Από την έρευνα στην πράξη. Παιδαγωγική της ένταξης*. Τόμος Β'. Αθήνα: Gutenberg.
- Στασινός, Δ. (2001). *Η ειδική εκπαίδευση στην Ελλάδα: αντιλήψεις, θεσμοί και πρακτικές: Κράτος και ιδιωτική πρωτοβουλία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Strogilos, V., & Tragoulia, E. (2013). Inclusive and collaborative practices in co-taught classrooms: Roles and responsibilities for teachers and parents. *Teaching and teacher education, 35*, 81-91.
- Strogilos, V., & Stefanidis, A. (2015). Contextual antecedents of co-teaching efficacy: Their influence on students with disabilities' learning progress, social participation and behaviour improvement. *Teaching and Teacher Education, 47*, 218-229.
- Τζιβινίκου, Σ. (2015). *Μαθησιακές δυσκολίες - Διδακτικές παρεμβάσεις*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Φουκώ, Μ. (2010). *Οι μη κανονικοί. Παραδόσεις στο Κολέγιο της Γαλλίας (1974-1975)*. Αθήνα: Εστία.
- Vislie, L. (2003). From integration to inclusion: focusing global trends and changes in the western European societies. *European journal of special needs education, 18*(1), 17-35.
- Vlachou, A. (2006). Role of special/support teachers in Greek primary schools: A counterproductive effect of 'inclusion' practices. *International Journal of Inclusive Education, 10*(1), 39-58.
- Χαντόλιας, Κ. (2019). *Απόψεις των εκπαιδευτικών διοικητικών στελεχών και των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με την παράλληλη στήριξη και τα*

*τμήματα ένταξης παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες:
μια διερευνητική μελέτη. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.*